

РУССКИЙ ЯЗЫК В ПОЛЬСКОЙ АУДИТОРИИ

Том 3

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2011

**РУССКИЙ
ЯЗЫК
В ПОЛЬСКОЙ
АУДИТОРИИ**

Том 3

NR 2877

РУССКИЙ ЯЗЫК В ПОЛЬСКОЙ АУДИТОРИИ

Том 3

под редакцией

Анны Зых

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2011

Redaktor serii: Językoznawstwo Słowiańskie
Henryk Fontański

Recenzent
Czesław Lachur

Содержание

Przedmowa (<i>Anna Zych</i>)	7
<i>Маргарита Надель-Червиньска</i> Некоторые аспекты специфики преподавания русского языка в условиях Польши	11
<i>Пётр Червинский</i> Лексика предыдущего состояния в аспекте изучения изменений лексического состава современного языка	25
<i>Анета Банашек-Шаповалова</i> Ищущий и искомый в русских и польских брачных Интернет-объявлениях — о типах единиц характеристики лиц и закономерностях их употребления	42
<i>Ewa Kapela</i> Charakterystyka człowieka na przykładzie rosyjskich nazw młodych kobiet	50
<i>Габриела Вильк</i> Сленговая фразеология как неотъемлемая часть фразеологической неологии и ее использование в процессе обучения русскому языку	62
<i>Ewa Straś</i> Koncept BLISKOŚĆ we frazeologii języka polskiego i rosyjskiego	71
<i>Agnieszka Gasz</i> Nieokreśloność w służbie ogólności, czyli o polskich i rosyjskich wykładnikach referencji nieokreślonej na przykładzie aforyzmów	84
<i>Светлана Бичак</i> Изучение предикативных эквивалентов слова русского языка с помощью моделирования	96

<i>Малгожата Борек</i>	
Русские предложения с предикативами на -о в коммуникативном аспекте	108
<i>Таиса Людвиковская</i>	
Директивные речевые акты как средство проявления социальной роли	118
<i>Алла Лучик</i>	
Некоторые аспекты изучения словообразования существительных русского языка в польской аудитории	131
<i>Мачей Вальчак</i>	
О явлении немотивированности в контексте занятий по русскому языку (на материале названий насекомых в русском и польском языках)	139
<i>Михал Акартель</i>	
Морфемный анализ на занятиях по грамматике русского языка в польскоязычной аудитории	150
<i>Teresa Zobel</i>	
W poszukiwaniu znaczenia. Polskie ekwiwalenty rosyjskich terminów cywilnoprawnych z zakresu zabezpieczenia wykonania zobowiązań umownych	158
<i>Ядвига Ставницка</i>	
Русские диминутивно-итеративные глаголы и способы их перевода на немецкий язык	170

Przedmowa

Lata braku zainteresowania językiem rosyjskim mamy już chyba za sobą. Młode pokolenie interesuje się nie tylko samym językiem, ale również kulturą naszych wschodnich sąsiadów. Z roku na rok liczba kandydatów na studia rusycystyczne wzrasta. Wśród nich znajdują się też abiturienti innych kierunków oraz osoby, dla których filologia rosyjska jest drugim kierunkiem studiów (najczęściej są to poloniści, ekonomiści i studenci nauk społecznych). Większość z nich podejmuje studia rusycystyczne, ponieważ zdaje sobie sprawę, że po okresie, kiedy język rosyjski był mało popularny, na rynku brakuje osób biegle władających tym językiem, a firmy utrzymujące kontakty ekonomiczne z Rosją potrzebują dobrze wyszkolonych tłumaczy.

Z myślą o potrzebach rynku oraz zainteresowaniach młodzieży powstają nowe specjalności oraz modyfikowane są siatki programowe, w których pojawiają się nowe przedmioty, takie jak np. „Teoria i praktyka przekładu”, „Nowe zjawiska we współczesnym języku rosyjskim”, „Realia społeczne, polityczne i gospodarcze współczesnej Rosji”, „Rosyjska myśl filozoficzna, społeczna i polityczna”, „Prawosławie i inne wyznania w Rosji”, „Rosyjski język biznesu” itp. Mimo takiej mnogości nowych przedmiotów, gwarantem znajomości języka oraz podstawowej wiedzy z zakresu kultury Rosji pozostają ćwiczenia z praktycznej nauki języka rosyjskiego. Dlatego też konieczne jest ciągle modyfikowanie programów nauczania, przystosowanie tematyki i treści nauczania do oczekiwań studentów, wzbogacanie ich wiedzy o języku rosyjskim rozumianym jako stale rozwijający się system, wykazanie związku języka z kulturą, życiem narodu, systemem jego wartości.

Wchodzące w skład tomu opracowania są efektem badań naukowych realizowanych w Zakładzie Lingwistyki Stosowanej, Zakładzie Języka Rosyjskiego, Zakładzie Językoznawstwa Konfrontatywnego oraz Zakładzie Translatoryki. Dotyczą problemów ewolucji języka — historii i stanu

współczesnego języka rosyjskiego, konfrontacji języków oraz pragmatyki językowej i translatoryki. Wyniki prac badawczych mogą być wykorzystane na zajęciach z praktycznej nauki języka rosyjskiego, gramatyki opisowej oraz teorii i praktyki przekładu.

Tom otwiera artykuł Margarity Nadel-Czerwińskiej, która stara się odpowiedzieć na pytanie, jak zorganizować proces nauczania języka rosyjskiego, aby zrealizowane były trzy podstawowe cele — poznawczy, kształcący i wychowawczy. Autorka omawia również niektóre zjawiska językowe sprawiające trudność polskim studentom i wymagające szczególnej uwagi w procesie nauczania. Jako przykład przytacza rosyjskie leksemy *молерантность — терпимость — терпение — терпеливость*. Analizuje różnice w ich semantyce oraz funkcjonowaniu.

Artykuły Piotra Czerwińskiego, Anety Banaszek-Szapowałowej i Ewy Kapeli poświęcone są leksyce związanej z jednym z podstawowych tematów omawianych na zajęciach z praktycznej nauki języka rosyjskiego, a mianowicie — charakterystyce człowieka.

Piotr Czerwiński na przykładzie leksemów negatywnie oceniających człowieka, a dokładniej tych jednostek, które wykazują związek z epoką radziecką, stara się prześledzić, jak zmiany społeczno-polityczne wpływają na zasób słownikowy, organizację leksyki w obrębie systemu leksykalnego.

Obiektem badań Anety Banaszek-Szapowałowej są występujące w rosyjskich i polskich internetowych ogłoszeniach matrymonialnych jednostki leksykalne, za pomocą których kobiety i mężczyźni charakteryzują siebie i poszukiwanego partnera. Autorka koncentruje się nie tylko na zjawiskach ekwiwalencji, ale również na kwestii uwzględniania kategorii *gender* w procesie nauczania języka. Jej zdaniem pomijanie tej kategorii w trakcie nauki języka obcego może prowadzić niekiedy do poważnych błędów natury pragmatycznej.

Zagadnieniu nazw dziewcząt we współczesnej rosyjskiej prasie młodzieżowej poświęcony jest artykuł Ewy Kapeli. Autorka na podstawie przykładów zaczerpniętych ze współczesnych rosyjskich czasopism dla młodzieży stara się określić, jaką ocenę przekazują poszczególne nominaty. Zdaniem badaczki uwzględnienie występujących w prasie młodzieżowej jednostek leksykalnych tego rodzaju pozwoli studentom nie tylko na wzbogacenie słownictwa dotyczącego charakterystyki człowieka, lecz również na poznanie określonego fragmentu językowego obrazu świata.

Nie mniej istotnym źródłem wiedzy na temat mentalności, systemu norm i wartości użytkowników studiowanego języka jest frazeologia. Znajomość frazeologizmów — zarówno tych, które od dawna funkcjonują w języku, jak i jednostek nowych — wraz z umiejętnością ich użycia w tekście jest jednym z czynników świadczących o stopniu opanowania języka. Zagadnienia te stały się tematem dwóch kolejnych artykułów.

Opracowanie Gabrieli Wilk dotyczy frazeologii slangowej współczesnego języka rosyjskiego. Autorka bada frazeologizmy należące do pola semantycznego *pracy / lenistwa*. Stara się określić specyfikę semantyczną badanych jednostek slangowych, scharakteryzować sposoby ich tworzenia, a na podstawie danych językowych wyciągnąć wnioski na temat społeczeństwa rosyjskiego i jego systemu wartości.

Przedmiotem badań Ewy Straś stały się polskie i rosyjskie jednostki frazeologiczne, wyrażające „bliskość”. Przeprowadzona przez autorkę analiza pozwala prześledzić, jak realizowany jest koncept „bliskość” w obu porównywanych językach.

Agnieszka Gasz na przykładzie rosyjskich i polskich aforyzmów omawia zagadnienie użycia językowych wykładników referencji nieokreślonej oraz stara się wyłonić podobieństwa i różnice w użyciu analizowanych wyrażeń.

Dyrektywne akty mowy są przedmiotem badań Taisy Ludwikowskiej. Autorka na materiale wyekscerpowanym z powieści P.I. Mielnikowa-Peczerskiego *W lasach* bada pod względem gramatycznym, pragmatycznym oraz semantycznym te dyrektywne akty mowy, które są przejawem roli społecznej członków środowiska kupieckiego. Autorka wyciągnęła wnioski dotyczące zachowań językowych osób zajmujących określoną pozycję w hierarchii społecznej i rodzinnej.

Nauczanie gramatyki na studiach filologicznych jest nieodłącznym elementem procesu dydaktycznego. Problematyce tej poświęcona została kolejna grupa artykułów.

Swietłana Biczak bada i opisuje przy zastosowaniu metody modelowania rosyjskie predykatywne ekwiwalenty wyrazu. Stworzone przez autorkę modele mogą okazać się pomocne zarówno w toku prezentacji i omawiania materiału gramatycznego, gdyż w sposób obrazowy przedstawiają mechanizmy działające w języku, jak i w przygotowaniu materiałów dydaktycznych.

Rosyjskim konstrukcjom z predykatywami na *-o* poświęcony jest artykuł Małgorzaty Borek. Autorka rozpatruje w nim problem synonimów składniowych, izosemicznych i nieizosemicznych. Zwraca także uwagę na przynależność omawianych konstrukcji do rejestrów językowych.

Zagadnieniom analizy i opisu jednostek poziomu słotwórczego poświęcone są artykuły Ałły Luchy, Macieja Walczaka i Michała Akartela.

Przedmiotem badań Ałły Luchy stały się odtoponimiczne rzeczowniki rosyjskie nazywające mieszkańców. Autorka zwraca uwagę na konieczność systemowego badania zjawisk słotwórczych oraz uwzględnienia w procesie nauczania słotwórstwa właściwości syntagmatycznych morfemów współdziałających w procesach derywacyjnych.

Zagadnienia słotwórstwa rzeczowników nazywających owady w aspekcie historyczno-porównawczym są tematem artykułu Macieja Walczaka. Zdaniem autora uwzględnienie w procesie dydaktycznym

elementów etymologii i historii języka może przyczynić się przede wszystkim do podniesienia kwalifikacji uczących się, zainteresowania ich historią języka oraz bardziej świadomego, a tym samym bardziej efektywnego przyswajania języka rosyjskiego jako obcego.

Problemów analizy morfemowej i słowotwórczej wyrazów rosyjskich dotyczą rozważania Michała Akartela. Autor stara się wykazać, że poprawna analiza struktury wyrazu stanowi wypadkową znajomości ortografii, fonetyki (w tym zasad transkrypcji fonetycznej), morfologii i słowotwórstwa, a w przypadku wyrazów ortograficznych, w których skład wchodzi litery *e*, *ë*, *ю*, *я* oraz rozdzielający znak miękki i twardy — umiejętność właściwej interpretacji ich postaci graficznej.

Zagadnieniom przekładu oraz omówieniu niektórych związanych z tym trudności poświęcone są opracowania Teresy Zobek i Jadwigi Stawnickiej.

Artykuł Teresy Zobek dotyczy problemów przekładu na język polski rosyjskiej terminologii prawnej i prawniczej. Autorka wskazuje sposoby poszukiwania ekwiwalentów oraz podaje autorską propozycję przekładu na język polski rosyjskich terminów z zakresu sposobów zabezpieczenia wykonania zobowiązań umownych.

Opracowanie Jadwigi Stawnickiej dotyczy przekładu na język niemiecki rosyjskich czasowników deminutywno-iteratywnych. Artykuł składa się z trzech części, poświęconych: charakterystyce rosyjskich czasowników deminutywno-iteratywnych, wskazaniu ich niemieckich ekwiwalentów, omówieniu tych translatów niemieckich, w których znaczenie deminutywno-iteratywne nie jest wyrażone eksplicytnie.

Wchodzące w skład tomu artykuły mogą okazać się pomocne nie tylko w samym procesie nauczania, lecz również w przygotowaniu materiałów do nauki języka. Zbiór adresowany jest zarówno do filologów rusycystów, jak i wszystkich tych, którzy interesują się językiem i kulturą rosyjską.

Anna Zych

Redaktorzy: *Urszula Widacha, Olga Nowak*
Redaktor techniczny: *Małgorzata Pleśniar*

Copyright © 2011
by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-1951-3
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-662-6
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 11,75. Ark. wyd. 13,0. Papier offset.
kl. III, 90 g Cena 16 zł (+VAT)

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Cena 16 zł
(+ VAT)

РУССКИЙ ЯЗЫК В ПОЛЬСКОЙ АУДИТОРИИ • Том 3

ISSN 0208-6336